

„אני הילד המכוער של המחאה הישראלית!“ אומר המשורר בן ה־40 הטוען שהוא מוחרם בגלל הביקורת הפוליטית והחברתית שבשיריו

קיווט ממש. אבל אם הברירה עומדת בין דון־קיווט, אכירו של הנראה בלתי־אפשרי כיום, אך מבשר את הבאות, לבין פאנשו פאנשה, הזעיר בורגני הרבך ביום אתמוז, אין ההכרעה קשה ביותר.”

זהו קטע מתוך הקדמה שכתב הפרופסור עמנואל ארנסט סימון לקובץ־שיריו החדש של המשורר יונה כרייהודה (40), הנושא את השם התכנסתו, שיצא לאור השבוע. יונה כרייהודה מוכר יותר לרבים בשם יבן, ששירי־המחאה הקצרים שלו, הכתובים בכתב־ידו, מתפרסמים מזה שנים אחדות בעמודי הידיעות של היומון הארץ, למודעות. יבן, שהיה פעיל בשעתו בקירוב משוררים יהודיים וערבים כארץ, פעיל לאחרונה בניסיונות הנעשים לזיכור מחנה־השלום הישראלי.

קשה מאוד לאתר את יבן כאחת האידאולוגיות המיפגגות הרווחות בארץ, אף־על־פי שהשקפת־עולמו ברורה, מהוקצעת, הדימושית מעית: הוא איש השלום בין העמים ואיש הקודמה הפוציאולית. אבל בניכוד מאנשי האידאולוגיות, שתגובותיהם לאתגר איזה־שהוא קבני עות מראש וניתנות לניכוי בוודאות גמורה כמעט, הרי יבן מפתיע את קוראיו הוותיקים מפקידה לפקידה. הוא איננו מצדיק כל מעשה של ערבים ואיננו מנגה כל מעשה של יהודים, כדוגמתם של אלה מאיתנו, שהשליכו את עצמם תוך פשטנות קנאית אל הצד שכנגד. הוא דווקא דואג לצד שלנו, למען יהיה טהור, צודק וטעון סיכוי סביר לעתיד טוב מן ההווה המרדחים והאויים. וכל זה תמוה מאוד לעת כזאת — דווקא

„להיות פרא־אדם -

זה דבר חיובי!“

השחקנית מרים ברנשטיין־כהן תירגמה אותו לרוסית. והוא נשלח לפי כתובת אגודת הסופרים במוסקבה.

● **קיבלת ממנו תשובה?**

לא. אבל הבאתי את זה בתור דוגמה שהמצפון אינו ניתן לחלוקה, והוא חייב להתקומם נגד כל עוול. לצערי, בארץ התייצב רק קומץ קטן של משוררים ואמנים באומץ־לב אזרחי נגד העוול שאנחנו גורמים לאחרים.

● **ממה, אתה סבור, נובעת תופעה זו?**

אין בארץ תודעה של אמונת לוחמת. המיסוד מנסה לנתק את עצמו מכל אמונת ביקורתית, ובייחוד מזו המתייחסת למה שמתרחש בתוך הבית. הם מאוד חכמים, אנשי המיסוד האלה ומלחכי־הפינכה שלהם. הם זועקים בקול־יקולות נגד כל עוול הנעשה בעולם, ובמיוחד כלפי יהודים, אבל עוצמים את עיניהם לעוול שנעשה בביתם־שלהם.

סיפרותיים שונים, ביניהם גם של קול העט. בתוקף היותי חבר בנק”י, גם כיוון־המחשבה שלי ביחס לשירה ולאמנות היה מודרך.

במה הדברים אמורים? השירה והאמנות הפוליטיים, הם שהינחו את התפתחותי השירית. אהבתי מאוד את השירה של ברטולד ברכט. פבלו נרודה, מאיאקובסקי, נאזים חימקאט ואחרים, כך שטיבעי שהכמיהה שלי היתה לכך שהשירה שלי תישא אופי של זעקה אנושית, ותקבל את התהודה האנושית שלה בפרספקטיבה של הזמן.

„משוררים שכתבו שירה פרוטסטית־פוליטית מוצאים את עצמם נזוקים לכלבים“

מתי התחילו השירים שלך לשאת אופי של מחאה?

בוא נדבר גלויות. אחרי מלחמת יוני 1967, כשנוצרה בישראל סיטואציה פוליטית חדשה, הכיבוש הישראלי הלך וטיפח תודעה מיליטריסטית בעם, ואז לא חששתי להתייצב למען פיתרון צודק של הסיכסוך היהודי־ערבי. אבל עוד קודם המלחמה, כשהלאומנות הערבית דיברה בסיגנון של שוקיירי, על כך שיש להשמידנו ולהשליכנו אל הים, המצפון האישי שלי חיפש את הצורך להגיב על כך.

הגבתי בצורה טיבעית. כתבתי שיר אל המשורר הרוסי ייבגני יבטושנקו, בו ביקשתי ממנו להשמיע את קולו נגד הגישה הלאומנית המדברת בשפה של רצח־עם.

● **יבן, איך היית מגדיר את עצמך?**

אני לא יודע. אחרים כבר עשו את זה בשבילי. אחדים הגדירו אותי בתור „יבטושנקו הישראלי“ אחרים מכנים אותי „המשורר הזועם.“ ויש כאלה שקוראים לי „משורר השלום.“ אני לא מתייחס לתוויות האלה שמדביקים לי. אני לא כותב שירה כדי לקבל הגדרות מאנשים.

● **אז מה דוחף אותך לכתוב שירים?**

אני כותב, כי אני רוצה להיות מעורב בחיים החברתיים של העם שלי. ברגע שאמנות תלושה מהמציאות, היא קוברת את עצמה ואין לה שום צידוק. דוגמה לכך אני יכול לתת באמצעות שני משוררים שאני מכבד ומעריך מאוד: אלכסנדר פן ויונתן רטוש. שניהם כתבו שירה מחאתית פוליטית ולא עצמו עיניים, והלכו בתוך העם. הם ניסו לתת ביטוי פוליטי אישי בשירתם.

בשביל זה הם שילמו מחיר יקר: נידוי. הם הושלכו לכלבים בתקופות מסוימות. קח, למשל, את אלכסנדר פן. כל זמן שהיה איש חזק והלך זקוף, החרמו אותו. רק כשהתחילו לחתוך אותו על שולחן־הניתוחים, התחילו לשדר את שירתו ברדיו ונזכרו שהוא בעצם חי ויושב בתוך עמו.

● **כסדר, אתה רוצה להביע דיעות פוליטיות. אז למה דווקא בשירה?**

למה בן־אדם נושם? למה הוא מלקט פרחים? התשובות לכך הן בדיוק כמו לשאלה למה דווקא שירה? זה צורך. פיסי ונפשי. הכתיבה שלי היא ספונטאנית, צמודה לכל מיני אירועים פוליטיים. למשל, כשמופצצים בתים בשטחים הכבושים זה מוליד בי צורך להגיב.

● **אתה לא חושב שיש בעצם סתירה בין פוליטיקה ושירה?**

התחלתי לכתוב שירים כשהייתי חבר בבנק”י (ברית הנוער הקומוניסטי). את שירי הראשונים הראיתי לאלכסנדר פן, והוא שעורר בי את הרצון לתת להם ביטוי פומבי. שמעתי בעצמו, ובתחילת דרכי פירסמתי שירים במוספים

